

ЗВЯЗДА

Орган ЦКi МККП(б), ЦВКi СНК БССР

№ 43 (5717) 21 лютага 1937 г. нядзеля ЦЕНА 10 КАП.

„У рэзультате пройдзенага шляху барацьбы i лiшэння прыемна i радасна мець сваю Канстытуцыю, якая трактуе аб пладах нашых перамог. Прыемна i радасна ведаць, за што бiлiся нашы людзi i як яны дабiлiся сусветна-гiстарычнай перамогi“.

СТАЛIН.

КАНСТЫТУЦЫЯ (Асноўны Закон) Беларускай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі

Грамадскі лад

Артыкул 1. Беларуская Совецкая Соцыялістычная Рэспубліка ёсть сацыялістычнае дзяржава рабочых i сялян.

Артыкул 2. Палітычную аснову БССР складаюць Саветы дэпутатаў працоўных, якія вырастаюць i ўмацаваліся ў выніку зваржэння ўлада памешчыкаў i капіталістаў, заваявалі дыктатуру пролетарыята, вызвалення Беларускага нароку ад нацыянальнага прыгнёчання царызма i рускай імперыялістычнай буржуазіі i разгрому Беларускай нацыяналістычнай контррэвалюцыі.

Артыкул 3. Уся ўлада ў БССР належыць працоўным горада i вёскі ў асобе Саветаў дэпутатаў працоўных.

Артыкул 4. Эканамічную аснову БССР складаюць сацыялістычная сістэма гаспадаркі i сацыялістычная ўласнасць на прылады i сродкі вытворчасці, якія ўмацаваліся ў выніку ліквідацыі капіталістычнай сістэмы гаспадаркі, алмены прыватнай ўласнасці на прылады i сродкі вытворчасці i знішчэння эксплуатацыі чалавека чалавекам.

Артыкул 5. Сацыялістычная ўласнасць у БССР мае або форму дзяржаўнай ўласнасці (усенародны здабытак), або форму кааператывуна-калгаснай ўласнасці (ўласнасць пасоўных калгасаў, ўласнасць кааператывуных аб'яднанняў).

Артыкул 6. Зямля, яе петры, воды, лясы, заводы, фабрыкі, шахты, руднікі, чыгуначны, важны i наветраны транспарт, банкі, сродкі сувязі, арганізаваныя дзяржавай буйныя сельскагаспадарчыя прадпрыемствы (саўгасы, машынатрактарныя станцыі i т. п.), а таксама комунальныя прадпрыемствы i асноўны жылёвы фонд у гарадах i прамысловых пунктах з'яўляюцца дзяржаўнай ўласнасцю. Гэта значыць усенародны здабытак.

Артыкул 7. Грамадскія прадпрыемствы ў калгасах i кааператывуных арганізацыях з іх жылым i мёртвым інвентаром, прадукцыя, якая вырабляецца калгасамі i кааператывунымі арганізацыямі, таксама як іх грамадскія будынкі складаюць грамадскую, сацыялісты-

чную ўласнасць калгасаў i кааператывуных арганізацыяў.

Кожны калгасны двор, апрача асноўнага прыбытку ад грамадскай калгаснай гаспадаркі, мае ў асабістым карыстанні невялікі прысядзібны ўчастак зямлі i ў асабістай ўласнасці падсобную гаспадарку на прысядзібным участку, жылы дом, прадукцыйную жылёвую, птушак i дробны сельскагаспадарчы інвентар — згодна статута сельскагаспадарчых арцелі.

Артыкул 8. Зямля, якая займаецца калгасамі, замацоўваецца за імі ў бясплатнае i бестарыновае карыстанне, гэта значыць на вечна.

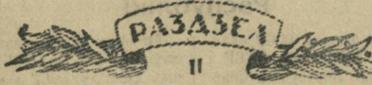
Артыкул 9. Побач з сацыялістычнай сістэмай гаспадаркі, якая з'яўляецца пануючай формай гаспадаркі ў БССР, дапускаецца законам дробная прыватная гаспадарка аліасобных сялян i самазайнікаў, якая аснована на асабістай працы i выключнае эксплуатацыю чужой працы.

Артыкул 10. Права асабістай ўласнасці грамадзян на іх прадукцыю прыбыткі i зберажэнні, на жылы дом i падсобную хатнюю гаспадарку, на прадметы хатняй гаспадаркі i ўжытку, на прадметы асабістага спажывання i выгоды, таксама як права наследвання асабістай ўласнасці грамадзян — ахоўваюцца законам.

Артыкул 11. Гаспадарчае жыццё БССР вызначаецца i накіроўваецца дзяржаўным народнагаспадарчым планам у інтарэсах павелічэння грамадскага багацця, няўхільнага ўзросту матэрыяльнага i культурнага ўзроўню працоўных, умацавання БССР i ўмацавання аб'яднанасці i незалежнасці Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік.

Артыкул 12. Праца ў БССР з'яўляецца абавязкам i справай гонару кожнага зольнага да працы грамадзяніна па прыпынку: «хто не працуе, той не есць».

У БССР ажыццяўляецца прыпын сацыялізма: «ад кожнага на яго здольнасці, кожнаму — па яго працы».

Дзяржаўны лад

Артыкул 13. У межах ажыццяўлення ўзаемадапамогі на лiнii эканамічнай i палітычнай, таксама як i на лiнii абароны, Беларуская Совецкая Соцыялістычная Рэспубліка добравольна аб'ядналася з роўнапраўнымі Совецкімі Соцыялістычнымі Рэспублікамі: Расійскай СФСР, Украінскай ССР, Азербайджанскай ССР, Грузінскай ССР, Армянскай ССР, Туркменскай ССР, Узбекскай ССР, Таджыкскай ССР, Казахскай ССР, Кіргізкай ССР у саюзную дзяржаву — Саюз Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік.

Выходзячы з гэтага, БССР забяспечвае за СССР у асобе яго вышэйшых органаў улады i органаў дзяржаўнага кіраўніцтва правы, вызначаныя артыкулам 14 Канстытуцыі СССР.

Па-за межамі артыкула 14 Канстытуцыі СССР, БССР ажыццяўляе дзяржаўную ўладу самастойна, захоўваючы поўнасцю свае суверэнныя правы.

Артыкул 14. Беларуская Совецкая Соцыялістычная Рэспубліка складаецца з акруг: Лепельскай у складзе раёнаў: Бягомльскага, Лепельскага, Ушацкага, Чашніцкага; Мазырскай у складзе раёнаў: Даманавіцкага, Ельскага, Жыткавіцкага, Капаткевіцкага, Лельчыцкага, Мазырскага, Нараўлянскага, Шэрыкаўскага, Тураўскага; Полацкай у складзе раёнаў: Асвейскага, Ветрынскага, Дрысенскага, Полацкага, Расонскага; Слуцкай у складзе

раёнаў: Грэскага, Копыльскага, Любанскага, Слуцкага, Старобінскага, Чырвонаслабодскага i раёнаў: Аршанскага, Асіпавіцкага, Барысавскага, Багушэўскага, Барысаўскага, Бешанковіцкага, Брагінскага, Буда-Шалеўскага, Быхаўскага, Бялыніцкага, Бярэзінскага, Веткаўскага, Віцебскага, Гародзкскага, Глускага, Гомельскага, Горацкага, Дзяржынскага, Добрушскага, Дрыбінскага, Дубровенскага, Жлобінскага, Журавіцкага, Заслаўскага, Камярыскага, Кармянскага, Касцюковіцкага, Кіраўскага, Клімавіцкага, Клічэўскага, Круглянскага, Кругскага, Крычаўскага, Лабінскага, Лёўскага, Лосіўскага, Магілёўскага, Менаскага, Мехавіцкага, Мсціслаўскага, Парыцкага, Пашчавіцкага, Прапойскага, Пухавіцкага, Рагачоўскага, Рачыцкага, Свяцілавіцкага, Сенненскага, Сіроцінскага, Смалявіцкага, Смалавіцкага, Старадарожскага, Суражскага, Талачынскага, Уваравіцкага, Уздзенскага, Халопеніцкага, Хойніцкага, Хойніскага, Пенаўскага, Чырвонапольскага, Чаусьскага, Чачэрскага, Чарэньскага, Чэркаўскага, Шклоўскага i гарадоў, якія не ўваходзяць у склад раёнаў: Менса, Віцебска, Гомеля, Магілёва.

Артыкул 15. Беларуская Совецкая Соцыялістычная Рэспубліка захоўвае за сабою права свабоднага выхаду з Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік.

Артыкул 16. Тэрыторыя БССР не можа быць зменена без згоды БССР.

Артыкул 17. Законы СССР абавязковыя на тэрыторыі БССР.

Артыкул 18. Кожны грамадзянін БССР з'яўляецца грамадзянінам СССР.

Грамадзяне ўсiх iных саюзных рэспублік карыстаюцца на тэрыторыі БССР аднолькавымі правамі з грамадзянамі БССР.

Артыкул 19. Воданню Беларускай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі ў асобе яе вышэйшых органаў улады i органаў дзяржаўнага кіравання падлягаюць:

- а) устанавленне Канстытуцыі БССР i кантроль за яе выкананнем;
- б) устанавленне граніч акруг, раёнаў, сельскіх саветаў i стварэнне новых акруг, раёнаў i сельскіх саветаў;
- в) законодаўства БССР;
- г) ахова дзяржаўнага парадку i праваў грамадзян;
- д) зацверджанне народнагаспадарчага плана БССР;
- е) зацверджанне дзяржаўнага бюджэта БССР;
- ж) кіраўніцтва складаннем i выкананнем бюджэтаў рэспублікі, акруг, раёнаў i гарадоў i ўстаўленне, у адпаведнасці з законодаўствам СССР, дзяржаўных i мясцовых палаткаў, збораў i непалатковых прыбыткаў;
- з) кіраўніцтва страховай i ашчаднай справай;
- и) кіраванне банкамі, прамысловымі, сельскагаспадарчымі i гандлёвымі прад-

прыемствамі i арганізацыямі рэспубліканскага падпарадкавання, а таксама кіраўніцтва мясцовай прамысловасцю;

- к) кантроль i нагляд за кіраваннем i станавішчам прадпрыемстваў саюзнага падпарадкавання;
- л) устанавленне парадку землекарыстання, а таксама карыстання нетрамі, лясамі i водамі;
- м) кіраўніцтва жылёвай i комунальнай гаспадаркай, жылёвым будаўніцтвам i дабрабытам гарадоў i iнш. населеных месц;
- н) дарожнае будаўніцтва, кіраўніцтва мясцовым транспартам i сувяззю;
- о) законодаўства аб працы;
- п) кіраўніцтва справай сацыяльнага забяспечвання;
- р) кіраўніцтва справай пачатковай, сярэдняй i вышэйшай асветы;
- с) кіраўніцтва культурна-асветнымі i навуковымі арганізацыямі i ўстановамі ў БССР i кіраванне культурна-асветнымі i навуковымі арганізацыямі i ўстановамі рэспубліканскага значэння;
- т) кіраўніцтва справай народнай аховы здароўя i кіраванне ўстановамі аховы здароўя рэспубліканскага значэння;
- у) кіраўніцтва i арганізацыя справы фізічнай культуры i спорту;
- ф) арганізацыя судовых органаў у БССР;
- х) прадастаўленне праў грамадзянства БССР;
- ц) амністыя i памілаванне грамадзян, асуджаных судовымі органамі БССР.

Вышэйшыя органы дзяржаўнай улады Беларускай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі

Артыкул 20. Вышэйшым органам дзяржаўнай улады БССР з'яўляецца Вярхоўны Совет БССР.

Артыкул 21. Вярхоўны Совет БССР абіраецца грамадзянамі БССР па выбарчых акругах тэрмінам на 4 гады па норме: адзін дэпутат на 20 тысяч насельніцтва.

Артыкул 22. Вярхоўны Совет БССР ажыццяўляе ўсе правы, прысвоеныя БССР, згодна артыкулаў 13 i 19 Канстытуцыі СССР, пачынаючы з уваходзіць, на Канстытуцыі, у кампетыцыю падпарадкаваных Вярхоўнаму Совету БССР органаў БССР: Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР, Савета Народных Камісараў БССР i Народных Камісарыятаў БССР.

Артыкул 23. Вярхоўны Совет БССР з'яўляецца адзіным законодаўчым органам БССР.

Артыкул 24. Закон лічыцца зацверджаным, калі ён прынят Вярхоўным Советам БССР проста большасцю галасоў.

Артыкул 25. Законы, прынятыя Вярхоўным Советам БССР, публікуюцца на беларускай, а таксама на рускай, польскай i яўрэйскай мовах за подпісамі старшыні i сакратара Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР.

Артыкул 26. Вярхоўны Совет БССР абірае старшынню Вярхоўнага Савета БССР i двух яго намеснікаў.

Артыкул 27. Старшыня Вярхоўнага Савета БССР сіруе паседжанымі Вярхоўнага Савета БССР i загадае яго ўнутраным распарадкам.

Артыкул 28. Сесіі Вярхоўнага Савета БССР складаюцца Прэзідыумам Вярхоўнага Савета БССР два разы ў год.

Нечарговыя сесіі склікаюцца Прэзідыумам Вярхоўнага Савета БССР па яго поглядзе ці па патрабаванню адной трэці дэпутатаў Вярхоўнага Савета.

Артыкул 29. Вярхоўны Совет БССР абірае Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР у складзе: старшынню Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР, двух яго намеснікаў, сакратара Прэзідыума i 15 членаў Прэзідыума.

Артыкул 30. Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР падпарадкаваны Вярхоўнаму Совету БССР ва ўсёй сваёй дзейнасці.

Артыкул 31. Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР:

- а) склікае сесіі Вярхоўнага Савета БССР;
- б) дае тлумачэнне законаў БССР, вылае ўказы;

в) праводзіць усенароднае апытанне (рэферэндум);

г) адмяняе пастановы i распараджэнні Савета Народных Камісараў БССР у выпадку, калі яны не адпавядаюць закону;

д) у перыяд паміж сесіямі Вярхоўнага Савета БССР, па прадастаўленню старшыні Савета Народных Камісараў БССР, вызваляе ад пасад і прызначае асобных Народных Камісараў БССР з наступным уласеннем на зацверджанне Вярхоўнага Савета БССР;

е) надае ганаровыя званні БССР;

ж) ажыццяўляе права памілавання грамадзян, асуджаных судовымі органамі БССР.

Артыкул 32. Вярхоўны Совет БССР абірае Мандатную Камісію, якая правярае паўнамоцтвы дэпутатаў Вярхоўнага Савета БССР.

Па прадастаўленню Мандатнай Камісіі Вярхоўны Совет БССР рашае або прызнаць паўнамоцтвы, або касіраваць выбары асобных дэпутатаў.

Артыкул 33. Вярхоўны Совет БССР назначае, калі ён палічыць неабходным, следчыя i рэвізійныя камісіі па любым пытанню.

Усе ўстановы i службовыя асобы абавязаны выконваць патрабаванні гэтых камісій i прадастаўляць ім неабходныя матэрыялы i дакументы.

Артыкул 34. Дэпутат Вярхоўнага Савета БССР не можа быць прыцягнут да судовай адказнасці або арыштаваны без згоды Вярхоўнага Савета БССР, а ў перыяд паміж сесіямі Вярхоўнага Савета БССР — без згоды Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР.

Артыкул 35. Па сканчэнні паўнамоцтваў Вярхоўнага Савета БССР Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР назначае новыя выбары ў тэрмін не больш двух месяцаў з дня сканчэння паўнамоцтваў Вярхоўнага Савета БССР.

Артыкул 36. Па сканчэнні паўнамоцтваў Вярхоўнага Савета БССР Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР захоўвае свае паўнамоцтвы аж да ўварэння новаабраным Вярхоўным Советам БССР новага Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР.

Артыкул 37. Новаабраны Вярхоўны Совет БССР склікаецца Прэзідыумам Вярхоўнага Савета БССР ранейшага склікання не пазней як праз месяц пасля выбараў.

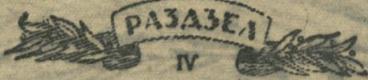
Артыкул 38. Вярхоўны Совет БССР утварае Урад БССР — Совет Народных Камісараў БССР.

(Працяг гл. на 2-й стар.)

КАНСТЫТУЦЫЯ (Асноўны Закон) Беларускай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі

Органы дзяржаўнага кіравання Беларускай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі

Артыкул 39. Вышэйшым выканаўчым і распарадчым органам дзяржаўнай улады БССР з'яўляецца Совет Народных Камісарыяў БССР.

Артыкул 40. Совет Народных Камісарыяў БССР адказны перад Вярхоўным Советам БССР і яму падпарадкаваны, а ў першую паміж сесіямі Вярхоўнага Савета БССР — перад Празідыумам Вярхоўнага Савета БССР, якому падпарадкаваны.

Артыкул 41. Совет Народных Камісарыяў БССР выдае пастановы і распараджэнні на аснове і ў выкананне дзейнічаючых законаў Саюза ССР і БССР, пастановаў і распараджэнняў Савета Народных Камісарыяў СССР і правярае іх выкананне.

Артыкул 42. Пастановы і распараджэнні Савета Народных Камісарыяў БССР абавязковы на выкананне на ўсёй тэрыторыі БССР.

Артыкул 43. Совет Народных Камісарыяў БССР:

- а) яднае і акароўвае работу рэспубліканскіх і саюза-рэспубліканскіх Народных Камісарыяў БССР і іншых падпарадкаваных яму гаспадарчых, адміністрацыйных і культурных устаноў, яднае і правярае работу ўпадзельных агульнасаюзных і дзяржаўных устаноў;
- б) складае народнагаспадарчы план БССР уносіць яго на зацверджанне Вярхоўнага Савета БССР і прымае меры па ажыццяўленню народнагаспадарчага плана;
- в) складае дзяржаўны бюджэт БССР і зноў мясцовы бюджэт БССР, уносіць дзяржаўны бюджэт на зацверджанне Вярхоўнага Савета БССР і прымае меры па ажыццяўленню дзяржаўнага і мясцовага бюджэтаў;
- г) прымае меры па забеспячэнню грамадскага парадку, абароне інтарэсаў дзяржавы і аховы працоўнай грамадзян;
- д) кіруе і правярае работу выканаўчых камітэтаў акруговых, раённых і гарадскіх Саветаў дэпутатаў працоўных;
- е) утварае, у выпадку неабходнасці, спецыяльныя камітэты і Галоўныя Кіраўніцтвы пры Савете Народных Камісарыяў БССР па справах гаспадарчага і культурнага будаўніцтва.

Артыкул 44. Совет Народных Камісарыяў БССР мае права адмяняць загады і інструкцыі Народных Камісарыяў БССР, раённых і распараджэнні акруговых, раённых і гарадскіх Саветаў дэпутатаў працоўных.

Артыкул 45. Совет Народных Камісарыяў БССР утвараецца Вярхоўным Советам БССР у складзе:

- Старшынні Савета Народных Камісарыяў БССР; Намеснікаў старшынні Савета Народных Камісарыяў БССР;
- Старшынні Дзяржаўнай Планавай Камісіі БССР;
- Народных Камісарыяў БССР:
 - Харчовай прамысловасці;
 - Лёгкай прамысловасці;
 - Лясной прамысловасці;

- Земляробства;
- Зернавага і жылгаспадарчых саюзаў;
- Фінансаў;
- Унутранага гандлю;
- Унутраных спраў;
- Юстыцыі;
- Аховы здароўя;
- Асветы;
- Мясцовай прамысловасці;
- Комунальнай гаспадаркі;
- Соцыяльнага забеспячэння;
- Упаўнаважанага Камітэта заагавары Саюза ССР;
- Начальніка Кіраўніцтва па справах мастацтваў;
- Упаўнаважанага агульнасаюзных Народных Камісарыяў.

Артыкул 46. Народныя Камісары БССР кіруюць галінамі дзяржаўнага кіравання, якія ўваходзяць у кампетэнцыю БССР.

Артыкул 47. Народныя Камісары БССР выдаюць у межах кампетэнцыі адпаведных Народных Камісарыяў загады і інструкцыі на падставе і ў выкананне законаў СССР і БССР, пастановаў і распараджэнняў Савета Народных Камісарыяў СССР і Савета Народных Камісарыяў БССР, загадаў і інструкцый саюза-рэспубліканскіх Народных Камісарыяў СССР і правяраюць іх выкананне.

Артыкул 48. Народныя Камісары БССР з'яўляюцца або саюза-рэспубліканскімі, або рэспубліканскімі.

- Да саюза-рэспубліканскіх Народных Камісарыяў БССР адносяцца Народныя Камісарыяты БССР:
- Харчовай прамысловасці;
 - Лёгкай прамысловасці;
 - Лясной прамысловасці;
 - Земляробства;
 - Зернавага і жылгаспадарчых саюзаў;
 - Фінансаў;
 - Унутранага гандлю;
 - Унутраных спраў;
 - Юстыцыі;
 - Аховы здароўя.

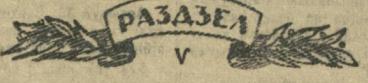
Да рэспубліканскіх Народных Камісарыяў адносяцца Народныя Камісарыяты БССР:

- Асветы;
- Мясцовай прамысловасці;
- Комунальнай гаспадаркі;
- Соцыяльнага забеспячэння.

Артыкул 49. Саюза-рэспубліканскія Народныя Камісарыяты БССР кіруюць дзяржаўнымі і галінамі дзяржаўнага кіравання БССР, апрача тых абмежаваных колькасці прадпрыемстваў на спісе, які зацверджаецца Празідыумам Вярхоўнага Савета СССР, падпарадкоўваючыся як Савету Народных Камісарыяў БССР, так і адпаведным саюза-рэспубліканскім Народным Камісарыятам СССР.

Артыкул 50. Рэспубліканскія Народныя Камісарыяты БССР кіруюць дзяржаўнымі і галінамі дзяржаўнага кіравання, падпарадкоўваючыся непасрэдна Савету Народных Камісарыяў БССР.

Артыкул 51. Урад БССР або Народны Камісар БССР, да якіх зварнута запытанне дэпутата Вярхоўнага Савета БССР, абавязаны не болей як у трыдзятковы тэрмін даць вусны або пісьмовы адказ у Вярхоўным Савете БССР.

Мясцовыя органы дзяржаўнай улады

Артыкул 52. Органамі дзяржаўнай улады ў акругах, раёнах, гарадах, сёлах, мястэчках, вёсках, пасёлках з'яўляюцца Саветы дэпутатаў працоўных.

Артыкул 53. Акруговыя, раёныя, гарадскія, раёныя ў вёсках сельскія, мястэчковыя і пасялковыя Саветы дэпутатаў працоўных абіраюцца адпаведна працоўнымі акругі, раёна, горада, сёла, вёскі, мястэчка, пасёлка тэрмінам на два гады.

Артыкул 54. Саветы дэпутатаў працоўных (акругі, горада, раёна, сёла, мястэчка, пасёлка) кіруюць культурна-палітычным і гаспадарчым будаўніцтвам на сваёй тэрыторыі, устанавляюць мясцовы бюджэт, кіруюць дзейнасцю падпарадкаваных ім органаў кіравання, забяспечваюць ахову дзяржаўнага парадку, садзейнічаюць узмацненню абароназдольнасці краіны, забяспечваюць выкананне законаў і ахову працоўнай грамадзян.

Артыкул 55. Саветы дэпутатаў працоўных прымаюць рашэнні і такія распараджэнні ў ме-

жах правоў, якія ім належыць па законах СССР і БССР.

Артыкул 56. Выканаўчымі і распарадчымі органамі акруговых, раённых, гарадскіх і сельскіх Саветаў дэпутатаў працоўных з'яўляюцца выканаўчыя камітэты, якія абіраюцца імі ў складзе: старшынні, яго намеснікаў, сакратара і членаў.

Артыкул 57. Выканаўчымі і распарадчымі органамі сельскіх Саветаў дэпутатаў працоўных (у сёлах, вёсках, пасёлках, мястэчках) у невялікіх населеных з'яўляюцца старшынні, яго намеснік і сакратар, якія абіраюцца адпаведнымі Саветамі дэпутатаў працоўных.

Артыкул 58. Выканаўчыя камітэты Саветаў дэпутатаў працоўных (акругі, раёна, горада, сёла, мястэчка, пасёлка) ажыццяўляюць кіраванне культурна-палітычным і гаспадарчым будаўніцтвам на сваёй тэрыторыі на аснове рашэнняў адпаведных Саветаў дэпутатаў працоўных і вышэйстаячых дзяржаўных органаў.

Артыкул 59. Сесіі акруговых, раённых Саветаў дэпутатаў працоўных склікаюцца іх выканаўчымі камітэтамі не менш пачаў раз у год.

Артыкул 60. Сесіі гарадскіх і сельскіх Саветаў дэпутатаў працоўных склікаюцца іх выканаўчымі органамі не менш аднаго разу ў месяц.

Артыкул 61. Акруговыя, раёныя і гарадскія Саветы дэпутатаў працоўных абіраюць на час сваёй сесіі старшынню і сакратара для выдання паселішчэ сесіі.

Артыкул 62. Старшыння сельскага Савета дэпутатаў працоўных склікае сельскі савет і вядзе яго паселішчэ.

Артыкул 63. Выканаўчыя органы Саветаў дэпутатаў працоўных акруг, раёнаў, гарадоў, сёл непасрэдна падпарадкаваныя як Савету дэпутатаў працоўных, які іх абраў, так і выканаўчаму органу вышэйстаячага Савета дэпутатаў працоўных.

Артыкул 64. Вышэйстаячыя выканаўчыя камітэты Саветаў дэпутатаў працоўных маюць права адмяняць рашэнні і распараджэнні ніжэйстаячых выканаўчых камітэтаў і прызначаць раёныя і распараджэнні ніжэйстаячых Саветаў дэпутатаў працоўных.

Артыкул 65. Вышэйстаячыя Саветы дэпутатаў працоўных маюць права адмяняць рашэнні і распараджэнні ніжэйстаячых Саветаў дэпутатаў працоўных і іх выканаўчых камітэтаў.

Артыкул 66. Акруговыя Саветы дэпутатаў працоўных утвараюць наступныя аддзелы выканаўчых камітэтаў:

- Зямельны;
- Народнай асветы;
- Аховы здароўя;
- Фінансаў;
- Соцыяльнага забеспячэння;
- Комунальнай гаспадаркі;
- Унутранага гандлю;
- Дарожны;
- Агульны;
- Планавую камісію;
- Сектар кадраў пры старшынні выканаўчага камітэта.

Артыкул 67. У адпаведнасці з умовамі акругі, на аснове законаў СССР і БССР, агульнасаюзных і раённых Камісарыяў, а таксама саюза-рэспубліканскіх і рэспубліканскіх Народных Камісарыяў утвараюць пры акруговых Саветах дэпутатаў працоўных кіраўніцтвы.

Артыкул 68. Аддзелы і кіраўніцтвы акруговых Саветаў дэпутатаў працоўных падпарадкоўваюцца ў сваёй дзейнасці як адпаведнаму акруговому Савету дэпутатаў працоўных і яго выканаўчаму камітэту, так і адпаведнаму Народнаму Камісарыяту БССР.

Артыкул 69. Раёныя Саветы дэпутатаў працоўных утвараюць наступныя аддзелы выканаўчых камітэтаў:

- Зямельны;
- Народнай асветы;
- Фінансаў;
- Унутранага гандлю;

- Аховы здароўя;
- Соцыяльнага забеспячэння;
- Дарожны;
- Агульны;
- Планавую камісію;
- Сектар кадраў пры старшынні выканаўчага камітэта і, апрача таго, у адпаведнасці з абавязкамі гаспадаркі раёна, з зацверджання Вярхоўнага Савета БССР, раёныя Саветы дэпутатаў працоўных утвараюць аддзелы комунальнай і мясцовай прамысловасці.

Артыкул 70. У адпаведнасці з умовамі раёна, на аснове законаў СССР і БССР, з зацверджання Савета Народных Камісарыяў БССР, Народны Камісарыят Унутраных спраў утварае пры раённых Саветах дэпутатаў працоўных кіраўніцтвы.

Артыкул 71. Аддзелы раённых Саветаў дэпутатаў працоўных падпарадкоўваюцца ў сваёй дзейнасці як раённаму Савету дэпутатаў працоўных і яго выканаўчаму камітэту, так і адпаведнаму аддзелу акруговага Савета дэпутатаў працоўных і адпаведнаму Народнаму Камісарыяту БССР.

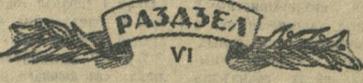
Артыкул 72. Гарадскія Саветы дэпутатаў працоўных утвараюць наступныя аддзелы выканаўчых камітэтаў:

- Фінансаў;
- Комунальнай гаспадаркі;
- Унутранага гандлю;
- Аховы здароўя;
- Народнай асветы;
- Соцыяльнага забеспячэння;
- Агульны;
- Планавую камісію;
- Сектар кадраў пры старшынні выканаўчага камітэта гарадскага Савета і, апрача таго, у адпаведнасці з абавязкамі прамысловасці горада, яго гарадской і прыгараднай гаспадаркі;
- Мясцовай прамысловасці;
- Зямель.

Артыкул 73. Аддзелы гарадскіх Саветаў дэпутатаў працоўных падпарадкоўваюцца ў сваёй дзейнасці як гарадскому Савету дэпутатаў працоўных і яго выканаўчаму камітэту, так і адпаведнаму акруговому, раённаму аддзелу Савета дэпутатаў працоўных або непасрэдна адпаведнаму Народнаму Камісарыяту БССР.

Артыкул 74. Аддзелы гарадскіх Саветаў дэпутатаў працоўных Менска, Віцебска, Гомеля і Магілёва падпарадкоўваюцца ў сваёй дзейнасці як Саветам дэпутатаў працоўных Менска, Віцебска, Гомеля і Магілёва і іх выканаўчым камітэтам, так і адпаведнаму Народнаму Камісарыяту БССР непасрэдна.

Артыкул 75. На скліканні паўнамоцтваў акруговых, раённых, гарадскіх, мястэчковых, сельскіх і пасялковых Саветаў дэпутатаў працоўных іх выканаўчыя і распарадчыя органы захоўваюць свае паўнамоцтвы аж да ўтварэння новаабранымі Саветамі дэпутатаў працоўных новых выканаўчых і распарадчых органаў.

Бюджэт Беларускай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі

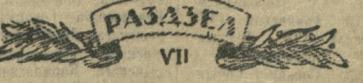
Артыкул 76. Дзяржаўны бюджэт БССР складаецца Саветам Народных Камісарыяў БССР і ўносіцца ім на зацверджанне Вярхоўнага Савета СССР.

Зацверджаны Вярхоўным Советам БССР дзяржаўны бюджэт БССР публікуецца да ўсеагульнага ведама.

Артыкул 77. Вярхоўны Совет БССР абірае Бюджэтную Камісію, якая дакладнае Вярхоўнаму Савету сваё заключэнне па дзяржаўнаму бюджэту БССР.

Артыкул 78. Справаздача аб выкананні дзяржаўнага бюджэта БССР зацверджаецца Вярхоўным Советам БССР і публікуецца да ўсеагульнага ведама.

Артыкул 79. У бюджэты акруговых, раённых, гарадскіх і сельскіх Саветаў уключаюцца прыбыткі ад мясцовай гаспадаркі, адлічаны ад дзяржаўных прыбыткаў, якія паступаюць на іх тэрыторыі, а таксама паступленні ад мясцовых падаткаў і збораў у размярках, якія ўстанаўляюцца законадальствам СССР і БССР.

Суд і пракуратура

Артыкул 80. Права суддзю ў БССР ажыццяўляюцца Вярхоўным Судом БССР, акруговымі судамі і народнымі судамі, а таксама спецыяльнымі судамі Саюза ССР, якія ствараюцца па пастанове Вярхоўнага Савета СССР.

Артыкул 81. Разгляд спраў па ўсіх судах ажыццяўляюцца з удзелам народных засадцаў, апрача выпадкаў, спецыяльна праугледжаных законам.

Артыкул 82. Вярхоўны Суд БССР з'яўляецца вышэйшым судовым органам БССР.

На Вярхоўны Суд БССР уключаюцца нагляд за судовай дзейнасцю ўсіх судовых органаў БССР.

Артыкул 83. Вярхоўны Суд БССР абіраецца Вярхоўным Советам БССР тэрмінам на пяць гадоў.

Артыкул 84. Акруговыя суды абіраюцца ак-

руговымі Саветамі дэпутатаў працоўных тэрмінам на пяць гадоў.

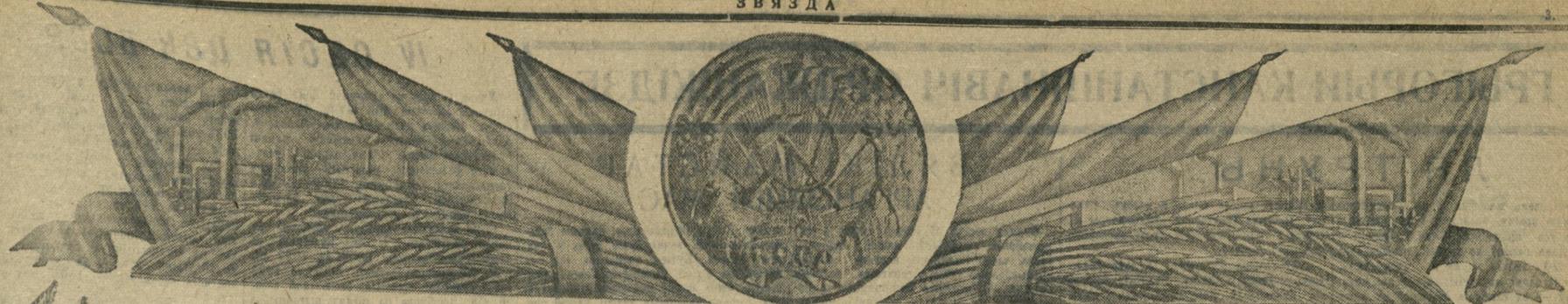
Артыкул 85. Народныя суды абіраюцца грамадзянамі раёна на аснове ўсеагульнага, прамоста і роўнага выбарчага права пры тайным галасаванні тэрмінам на тры гады.

Артыкул 86. Судавядзенне ў БССР вядзецца на беларускай мове з забеспячэннем для асоб, якія не ўладаюць гэтай мовай, поўнага азнамлення з матэрыяламі спраў праз перакладчыка, а таксама права выступіць на судзе на роднай мове.

Артыкул 87. Разгляд спраў па ўсіх судах БССР адкрыты, за выключэннем не праугледжаных выключэнняў, з забеспячэннем абвінавачванаму права на абарону.

(Працяг г.л. на 3-й стар.)

КАНСТЫТУЦЫЯ (Асноўны Закон) Беларускай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі

(П Р А Ц Я Г)

Артыкул 88. Судзі незалежны і падпарадкоўваюцца толькі закону.
Артыкул 89. Вышэйшы надгляд за законнасцю выканання законаў усімі Народнымі Камісарыятамі і падпарадкаванымі ім установамі, роўным чынам, як асобнымі службовымі асобамі, а таксама грамадзянамі на тэрыторыі БССР ажыццяўляецца як Пракурорам СССР непасрэдна, так і праз Пракурора БССР.

Артыкул 90. Пракурор БССР прызначаецца Пракурорам СССР тэрмінам на пяць гадоў.
Артыкул 91. Акруговыя раёныя і гарадскія пракуроры прызначаюцца Пракурорам БССР з зацверджаннем Пракурора СССР тэрмінам на пяць гадоў.
Артыкул 92. Органы пракуратуры ажыццяўляюць свае функцыі незалежна ад якіх-бы там ні было мисловых органаў, падпарадкоўваюцца толькі Пракурору СССР.

Асноўныя правы і абавязкі грамадзян

Артыкул 93. Грамадзяне БССР маюць права на працу, гэта значыць права на атрыманне гарантаванай работы з аплатай іх працы ў адпаведнасці з іх колькасцю і якасцю.
Права на працу забяспечваецца сацыялістычнай арганізацыяй народнай гаспадаркі, найміным рэстам вытворчых сіл саветаў грамадства, устанавленнем матчымаці гаспадарчых крысаў і ліквідацыяй беспрацоўя.

Артыкул 94. Грамадзяне БССР маюць права на адпачынак.

Права на адпачынак забяспечваецца скарачэннем рабочага дня для пераважнай большасці рабочых да сямі гадзін, устанавленнем штогадовых водгусоў рабочым і служачым з захаваннем заробковай платы, прадастаўленнем для абслугоўвання працоўных шырокай сеткі санаторыяў, дамоў адпачынку, клубаў.

Артыкул 95. Грамадзяне БССР маюць права на матэрыяльнае забяспечэнне ў старасці, а таксама ў выпадку хваробы і страты працаздольнасці.

Гэта права забяспечваецца шырокім развіццём сацыяльнага страхавання рабочых і служачых за кошт дзяржавы, бесплатнай медычнай дапамогі працоўным, прадастаўленнем у карыстанне працоўным шырокай сеткі курортаў.

Артыкул 96. Грамадзяне БССР маюць права на асвету.

Гэта права забяспечваецца ўсеагульна-абавязковай пачатковай асветай, бесплатнацю звесты, уключаючы вышэйшую асвету, сістэмай дзяржаўных ступеннай пераважнай большасці навуковых і вышэйшай школы, навуцэннем у школах на роўнай мове, арганізацыяй на заводах, у саўгасах, машынатрактарных станцыях і калгасах бесплатнага вытворчага, тэхнічнага і аграімачнага навучання працоўных.

Артыкул 97. Жанчыне ў БССР прадастаўляюцца роўныя правы з мужчынам ва ўсіх галінах гаспадарчага, дзяржаўнага, культурнага і грамадска-палітычнага жыцця.

Матчымаць ажыццяўлення гэтых правоў жанчыне забяспечваецца прадастаўленнем жанчыне роўнага з мужчынам права на працу, аплату працы, адпачынак, сацыяльнае страхаванне і асвету, дзяржаўнай аховы ітарасаў маці і дзіцяці, прадастаўленнем жанчыне пры цяжарнасці водгусоў з захаваннем утрыманна, шырокай сеткай радзільных дамоў, дзіцячых ясляў і садоў.

Артыкул 98. Роўнапраўе грамадзян БССР, незалежна ад іх нацыянальнасці і расы, ва ўсіх галінах гаспадарчага, дзяржаўнага, культурнага і грамадска-палітычнага жыцця з'яўляецца непарушным законам.

Якое-б то ні было прамое або ўкоснае абмежаванне правоў або павярот, устанавленне прамых або ўкосных пераваг грамадзян у залежнасці ад іх расавай і нацыянальнай прыналежнасці, таксама як усваяя прапаганда расавай або нацыянальнай выключнасці, або нянавісці і пагарды — караюцца законам.

Артыкул 99. У межах забяспечання за грамадзянамі свабоды совесці царква ў БССР атэагелена ад дзяржавы і школы ад царквы. Свабода правіць рэлігійнага культа і свабода апты-рэлігійнай прапаганды прымяецца за ўсімі грамадзянамі.

Артыкул 100. У адпаведнасці з ітарасамі працоўных і ў межах умацавання сацыялістычнага ладу грамадзянам БССР гарантуюцца законам:

- а) свабода слова;
- б) свабода друку;
- в) свабода сходаў і мітынгаў;
- г) свабода вулічных шэсціваў і дэманстрацыяў.

Гэтыя правы грамадзян забяспечваюцца прадастаўленнем працоўным і іх арганізацыям друкарняў, звестаў паперы, грамадскіх будынкаў, вуліц, сродкаў сувязі і іншых матэрыяльных умоў, неабходных для іх ажыццяўлення.

Артыкул 101. У адпаведнасці з ітарасамі працоўных і ў межах развіцця арганізацыяй самадзейнасці і палітычнай актывнасці народных мас, грамадзянам БССР забяспечваюцца права аб'яднання ў грамадскія арганізацыі: прафесіянальныя саюзы, кааператывныя аб'яднанні, арганізацыі моладзі, спартыўныя і абаронныя арганізацыі, культурныя, тэхнічныя і навуковыя таварыствы, а найбольш актывныя і свядомыя грамадзяне з радоў рабочага класа і іншых слабаў працоўных яднаюцца ва ўсеагульную Камуністычную партыю (большэвікоў), якая з'яўляецца перадавым атрамам працоўных і іх барацьбе за ўмацаванне і развіццё сацыялістычнага ладу і якая з'яўляецца кіруючым ядром усіх арганізацый працоўных як грамадскіх, так і дзяржаўных.

Артыкул 102. Грамадзянам БССР забяспечваюцца неадпартыйнасць асобы. Ніхто не можа быць арыштаваны інакш як па пастанове суда або з санкцыі Пракурора.

Артыкул 103. Непартыйнасць жыцця грамадзян і таяна перапсікі ахоўваюцца законам.

Артыкул 104. БССР прадастаўляе права прытулку замежным грамадзянам, якія праследуюцца за абарону ітарасаў працоўных, або навуковую дзейнасць, або нацыянальна-вызваленчую барацьбу.

Артыкул 105. Кожны грамадзянін БССР абавязан выконваць Канстытуцыю Беларускай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі, выконваць законы, захоўваць дысцыпліну працы, сумленна адносіцца да грамадскага абавязку, павяжаць правілы сацыялістычнага агульнасумеснага жыцця.

Артыкул 106. Кожны грамадзянін БССР абавязан берачы і ўмацоўваць грамадскую, сацыялістычную ўласнасць, як свяшчэнную і неадпартыйную аснову саветаў ладу, як крыніцу багацця і магутнасці радзімы, як крыніцу зможнага і культурнага жыцця ўсіх працоўных.

Асобы, якія пасягаюць на грамадскую, сацыялістычную ўласнасць, з'яўляюцца ворагамі народу.

Артыкул 107. Усеагульны ваісковы абавязак з'яўляецца законам.

Ваісковая служба ў Рабоча-Сялянскай Чырвонай Арміі прадастаўляе патрэбны абавязак грамадзян БССР.

Артыкул 108. Абарона бацькаўшчыны бодь свяшчэнны абавязак кожнага грамадзяніна БССР. Зарад раздзіме: парушэнне прысягі, пераход на бок ворага, нянасенне шкоды ваеннай магутнасці дзяржаве, шпіянаж — караюцца па ўсёй стэражыні закона, як самае цяжкае злачынства.

Выбарчая сістэма

Артыкул 109. Выбары дэпутатаў ва ўсе Саветы дэпутатаў працоўных: Вярхоўны Совет Беларускай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі, округовыя, раёныя, гарадскія, месцачковыя, сельскія і пасялковыя Саветы дэпутатаў працоўных праводзяцца выбарчыма на аснове ўсеагульнага, роўнага і прамога выбарчага права пры тайным галасаванні.

Артыкул 110. Выбары дэпутатаў з'яўляюцца ўсеагульнымі: усе грамадзяне БССР, якія маюць 18 гадоў, незалежна ад расавай і нацыянальнай прыналежнасці, вераспаведання, асветнага праца, асааасці, сацыяльнага паходжання, маёмаснага становішча і мінулай дзейнасці, маюць права ўдзельнічаць у выбарах дэпутатаў і быць абранымі, за выключэннем страпійных розум і асоб, асуджаных судом з пазбаўленнем выбарчых правоў.

Артыкул 111. Выбары дэпутатаў з'яўляюцца роўнымі: кожны грамадзянін мае адзін голас; усе грамадзяне ўдзельнічаюць у выбарах на роўных падставах.

Артыкул 112. Жанчыны карыстаюцца правам абіраць і быць абранымі роўна з мужчынамі.

Артыкул 113. Грамадзяне, якія знаходзяцца ў радах Чырвонай Арміі, карыстаюцца правам абіраць і быць абранымі роўна з усімі грамадзянамі.

Артыкул 114. Выбары дэпутатаў з'яўляюцца прамымі: выбары ва ўсе Саветы дэпутатаў працоўных, пачынаючы ад сельскага і гарадскога Савета дэпутатаў працоўных аж да Вярхоўнага Савета БССР, праводзяцца грамадзянамі непасрэдна шляхам прамых выбараў.

Артыкул 115. Галасаванне пры выбарах дэпутатаў з'яўляецца тайным.

Артыкул 116. Кандыдаты пры выбарах выстаўляюцца на выбарчых акругах.

Права выстаўлення кандыдатаў забяспечваюцца за грамадскімі арганізацыямі і таварыствамі працоўных: камуністычнымі партыйнымі арганізацыямі, прафесіянальнымі саюзамі, кааператывамі, арганізацыямі моладзі, культурнымі таварыствамі.

Артыкул 117. Кожны дэпутат абавязан рабідь справалачу перад выбаршчыкамі аб сваёй рабоце і аб рабоце Саветаў дэпутатаў працоўных і можа быць у любы час алікваны на раўнаважна большасці выбаршчыкаў ва ўстанавленым законам парадку.

Артыкул 118. Выбары ў Саветы дэпутатаў працоўных БССР праводзяцца па выбарчых акругах на наступных нормах:

- а) у акруговы Совет дэпутатаў працоўных — адзін дэпутат не менш як ад 2.000 і не больш як ад 3.000 чалавек насельніцтва;
- б) у раёны Совет дэпутатаў працоўных — адзін дэпутат не менш як ад 500 і не больш як ад 1000 чалавек насельніцтва;
- в) у гарадскі Совет дэпутатаў працоўных — адзін дэпутат не менш як ад 150 і не больш як ад 300 чалавек насельніцтва;
- г) у сельскі і месцачковы Саветы дэпутатаў працоўных — адзін дэпутат не менш як ад 100 і не больш як ад 250 чалавек насельніцтва.

Выбарчыя нормы для асобных Саветаў дэпутатаў працоўных у межах выбарчых норм, указанных у гэтым артыкуле, вызначаюцца выбарчым законам БССР.

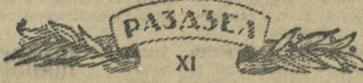
Герб, сцяг, сталіца

Артыкул 119. Дзяржаўны герб Беларускай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі складаецца з выяўлення ў прамежных усходзячага оаца сярпа і молата, абкружаных вянком; гэты вянком складаецца злева з жытніх каласоў, пераплаценых ланцюжкам, а справа — з дубовай галінкі; унізе паміж абодвума палавінамі вянка знаходзіцца частка вянковай кулі. Абедзве палавіны вянка перавіты чырвонай стужкай, на якой аметчаны напісы на беларускай, рускай, яўрэйскай і польскай мовах: «Пролетары ўсіх краін, злучайцеся!», і ніжэй — ініцыялы

БССР. Уверсе герба знаходзіцца пяціканцовая ворпа.

Артыкул 120. Дзяржаўны сцяг Беларускай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі складаецца з чырвонага палотнішча з выяўленнем на яго верхнім кутку каля дрэўка залатых сярпа і молата і на імі — чырвонай пяціканцовай воркі, абкружанай залатой каймой, а ўнізе сярпа і молата залатыя літары — БССР. Адносіны шырыні да даўжыні 1:2.

Артыкул 121. Сталіца Беларускай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі з'яўляецца горад Менск.

Парадак змены Канстытуцыі

Артыкул 122. Змена Канстытуцыі Беларускай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі робіцца толькі на раўнаважна Вярхоўнага Савета

БССР, прынятаму большасцю не менш 2/3 галасоў Вярхоўнага Савета.

ПРЭЗІДЫУМ НАДЗВЫЧАЙНАГА XII УСЕБЕЛАРУСКАГА З'ЕЗДА СОВЕТАУ:

1. Аўгустайціс	8. Галадзед	16. Жуковіч	24. Пушчын	32. Станук
2. Алесандравіч	9. Гарачоў	17. Жураўлёў	25. Патапенна	33. Сурта
3. Бензі	10. Готфрыд	18. Каруноў	26. Рачок	34. Сухаручын
4. Булін	11. Досін	19. Каруцін	27. Рубінштэйн	35. Убарэвіч
5. Балцін	12. Дубіна	20. Кудзельна	28. Рыскін	36. Хадасевіч
6. Бейна	13. Дзьякаў	21. Любоўіч	29. Свірыдаў	37. Ціхон
7. Вялкоўіч	14. Емельянаў	22. Леўкоў	30. Сердзіч	38. Чарвяноў
	15. Жолудаў	23. Малашонан	31. Скабло	39. Шуцін.

АБ ВЫБАРАХ У ВЯРХОЎНЫ СОВЕТ БЕЛАРУСКАЙ ССР

ПАСТАНОВА НАДЗВЫЧАЙНАГА XII УСЕБЕЛАРУСКАГА З'ЕЗДА СОВЕТАУ
Надзвычайны XII Усебеларускі З'езд Саветаў пастанаўляе:
Даручыць Цэнтральнаму Вызнаўчачаму Камітэту БССР на аснове новай Канстытуцыі Беларускай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі распрацаваць і зацвердзіць палажэнне аб выбарах, а таксама ўстанавіць тэрміны выбараў Вярхоўнага Савета БССР.
19 лютага 1937 г. Менск. Дом Урада.

19 лютага закончыў сваю работу Надзвычайны XII Усебеларускі З'езд Саветаў. НА ЗДЫМКУ: момант галасавання і зацверджання Канстытуцыі БССР. Фото С. Грына і В. Лепла. (БСФ).

